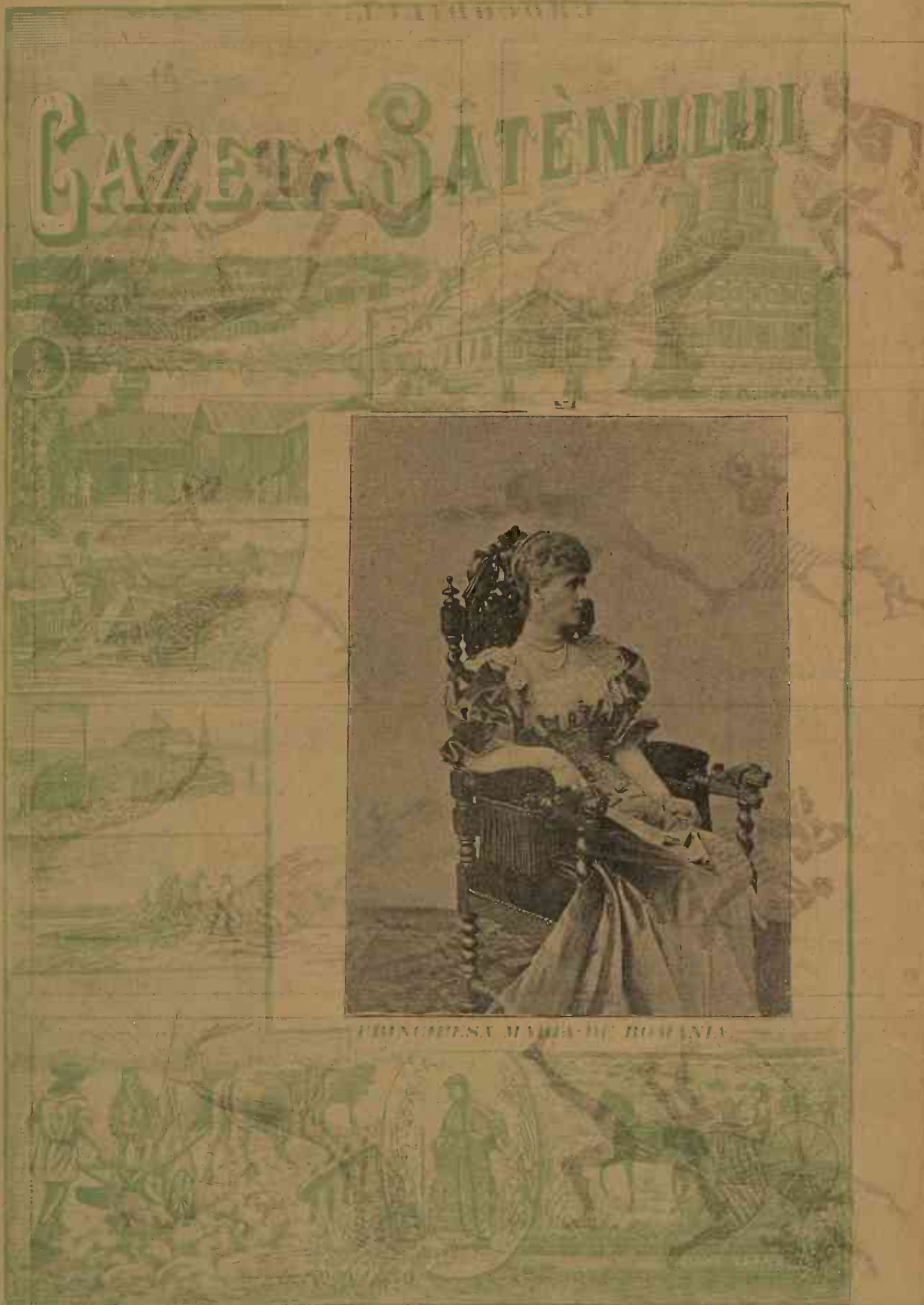

GAZETA SATENULUI

PRINCESA MARIA DE ROMANIA

A se adresa tot ce priveste Redacția și Vânzătorii la: D. N. D. 1180, Directorul
propriu și fondator al gazetei Sătenului, B. Sără

ȘI ÎN NUMELELE TOATELE ȘI

3 Octombrie 1893.

ALEGORIE-ISTORIA.

In noptea spre 3 Octombrie, la ora 1 și 45 minute, Alteța Sa Regală Principesa Maria de România, a dat naștere unui Fiu.

Atât Alteța Sa cât și Tinărul Principe Carol, sunt în perfectă sănătate.

E un fericit eveniment, pe care „Gazeta Săténului” ’l serbeză din tótă inima.

CRONICA AGRICOLA

semănăturile de toamnă sunt în întârziere, din cauza timpului secetos. E un neajuns mare pentru agricultura noastră, căci numai în anii excepționali de buni isbutesc și semănăturile făcute târziu. Și în acest an tot cei mai îndolenți și cei mai nevoiași și vor vedea intrându-le în iarnă grânele lor puțin dezvoltate. Cei cu mijloace și cei ce sunt convingși că în plugărie nu trebuie să faci economii rău înțelese au grâne ce frumos înverdesc pământul. Aceștia n'au pierdut timpul; au pus chiar câte 8 boi la plug, au tăvălucit și sfărâmat bulgării și, profitând de cea mai mică ploie parțială, au semănat, cu mașinile în rînduri-tăvălucitoare, cea mai prețioasă cereală. Grânele acestora, rustice, provenind din varietăți apropiate solului ce cultivă și climatului nostru, puse în pământuri adânc arate, vor suferi mai puțin gerurile și secetele obișnuite la noi. Tinerile plante vor intra în iarnă viguroase și, cum pământul pentru grâu a fost ales din cele mai rodnice, cu o cantitate de semință mai mică ca la semănăturile târzii se va avea o înfrățire mai mare și o rodnicie superioară, de grâne de soiu, căci nu s'a neglijat nici chiar sulfatul cu piatra vînată, care ferește de boalele criptogamice.

Acești plugari meritoși, a căror număr vedem cu drag că se înmulțește în țară, au putut utiliza chiar porumbișcele pentru sămănături. Cultivând rase de porumb timpuriu și, îndată ce s'a copleșit porumbul, culegând știuleții, pe cari i-au așezat în leși bune și strimle, și tăind și ridicând de îndată ciocanii, au lăsat locul liber plugurilor și semăntoșilor.

Din nenorocire, majoritatea semăntoșilor încă nu sunt sfârșiți și mai ales la mica cultură. Indemnăm a se pune, în puținele zile ce mai sunt în Octombrie bune pentru semănat, un mare zor și cu cât timpul se întârzie cu atât să se dea mai multă semință. Unii plugari mari din străinătate îndemnă a se semăna grâne amestecate, adică varietăți cu spicul alb amestecate cu de cele cu spicul

roșu. Adesea, cantitativ, rezultatele sunt bune, dar nu trebuie a se abuza.

Dar și mai bine de se lăsa să treacă câte-va zile între arătură și semănare; nu numai că se mai aerisește pământul, dar se mai aședă, și grâului i place a fi semănat în pământ bine arat dar nu prea asfinat, d'aceea dacă se poate tăvăluci locul e și mai bine.

La câmp, în Muntenia, se culege și se cară porumbul, a cărui recoltă, am arătat în precedentele Cronice, cât e de variabilă. După semănăturile de toamnă, plugarii nu trebuie să uile ogórele pentru porumb și întorsurile de orz. Ogórele de toamnă, fără îndoială, că valorează cât o jumătate îngrășare.

Transporturi la șcheli tot se fac d'ale agricultorilor ce au nevoie mai mare de bani și cari vînd cu prețurile de rîs a le zilei, neavînd ce face.

Criza e mare și, probabil, că se va agrava și mai puțin dacă prețurile nu se vor urca până la închiderea navigațiunii. A fost rară ocaziunea ce au avut agricultorii, ce n'aveu semințe curate și rodnice și cari și-au putut procura semințe escelente cu prețurile cu cari în anii trecuți se vindeau grânele ordinare. Grânele de soiu tot au avut ceva cântare; cele murdare și rele nici nu se întrebă de ele, sau se vînd cu prețuri foarte mici.

Vinul are și va avea mare preț, căci recolta se anunță foarte slabă.

* * *

În fața marelui crize ce bîntue agricultura din România, din cauza prețurilor așa de joase, pricinuită mai ales de criza bănească ce bîntue America, unde producătorii sunt nevoiți a vinde nu de fruntea lor, recoltă țerilor importătoare cu cele mai mici prețuri și agravată prin lipsa de capital esten și indetulător pus la dispozițiunea agriculturii:

Credem că e momentul ca să mai îngăduie percepții cu plata impozitelor de tot soiul. D-l Ministru de finance n'ar face rău a da o linie circulară în acest sens și mai ales a insista, la deschiderea Camerelor, cu legea pentru instituirea unei **Bănci agricole** cu capital indetulător, cu procente și formalități mici și avînd sucursale în toate reședințele județelor, pentru ca **toți** agricultorii să poată profita de bine-facerile acestei legi,

iar nu numai câți-va privilegiați din unele orașe mai principale.

D-l Menelas Germani, care, fără îndoiială, e unul din Miniștrii de finance «mai la locul lor», și-ar căpăta titluri de neperitoare recunoștință, din partea breslei celei mai producătoare din țară, dacă nu va temporiza cu legea Băncei agricole, făcută în sensul arătat mai sus. Propunând o lege de Bancă agricolă cu procente mari și fără de sucursale în

toate reședințele județului, credă d-l Germani, că n'a făcut agriculturii un mare ajutor și tot în mâna cămătarilor și speculanților de tot soiul a lăsa-l'o. Ast-fel crede nu numai cel ce scrie aceste rânduri, dar toți agricultorii din această țară. Posibil că pentru întemeierea Băncei agricole, cum a ceru'to această revistă, e nevoie de ore-cari sacrificii din partea statului, dar—pentru Dumnezeu!—se cade și agriculturii din această țară,

MENELAS GERMANI
MINISTRU DE FINANCE.

unde toți trăesc după urmele plugăriei, ore-cari sacrificii. D-l Germani, care, ca ministru de finance, a dat, leal vorbind, probe strălucite de capacitatea sa financiară, pue și puțină inimă și dreptatea pentru agricultura română se va face! Experiența lucrurilor din țara noastră ne dă voe de a crede că ast-fel cum d-l Germani și va susține legea sa, ast-fel se va vota și chiar dacă se vor găsi

agricultori-deputați cari să cêră amendamente, majoritatea Camerei—până ce nu se va injgheba în parlament un grup agricol—nu va ține sêmă de cele mai drepte pentru noi agricultorii înbunătățiri a proiectului de lege Ministerial. Deci, hotărît lucru, d-l Germani pôte a face agriculturii române un mare bine, de va voi.

C. C. D.

ORIGINA AGRICULTUREI.

gricultura e cea mai de căpetenie industrie, căci dânsa procură hrana și tot dânsa dă primele materii la atâtea alte industrii.

Cine au fost primii agricultori? Probabil că de îndată ce omenii numai duceau o viață nomadă. În primele dinastii egiptene, de acum cinci mii ani, agricultura se dezvoltase mult. Varietățile de grâne și orde, cultivate cu cele mai simple instrumente de arat, erau destul de regulat îngrijite chiar de locuitorii satelor lacustre. Dar și ați popoarele sălbatice lucrăză foarte primitiv pământul și nu numai că nu 'l gunoiază, dar nici nu cunosc ce vr'a să dăcă asolamentul pământului. Când numai dă nimic, pământul se lasă. Și ați sunt popore, ca Chinezii, cari deși guoesc pământurile cu îngrășăminte omenescă, dar nu trag plugul de cât cu femei. În Indii plugul e tras de elefanți. Dar or-cum se ara, ceea-ce e constatat e că cu cât o națiune se civilisează mai mult, cu atit cinstestece, ajută și perfecționează agricultura.

În vechime chiar altare se ridicau celor mai buni agricultori și chiar se înălțau în ranguri de dei cei ce aduceu servicii agriculturii țerei lor. În Germania se ridică un templu în locul unde funcționă prima grapă. În China cel mai cinstit împărat fu Chin-nug, divinus plugar care descoperi primul plug la 3218 ani înainte de era noastră și chiar și ați se serbeză, în Aprilie, acea dată memorabilă când împărații Chinei sunt datorii a ara și semăna singuri.

Dar Egiptienii, primii mari cinstitori ai plugăriei! Ei sunt cei dintâi ce, prin irigațiune, căpătară maximul recoltelor. Ei învățară pe cei din Asia și Europa a plugări cu succes.

Elinii aduseră noii perfecționări și puseră boii la plug. De la Elini și Fenicieni agricultura trecu la Romani și în coloniile romane, unde fu mult cinstită.

Galii le transmiseră plugul cu rôte.

Romanii erau plugari foarte înaintați; nu numai că îngrășau pământul cu gunoe, dar și îngrășăminte verde nu le era necunoscută și încă și mai puțin irigațiunile, și grâul, orđul, meiul, coprindea deja o mulțime de varietăți, iar cositul de verde al Luzernei, Secărei și altor plante se practica pe o scară întinsă. Romanii erau eșcelenți vieri, cultivatori de masline și horticultori. Dar de îndată ce neglijară agricultura și derivatele ei, prosperitatea încetă, iubirea de aparare și mărire a patriei încetă și decăderea începu. Când impositele copleșiră agricultura cămătarii o ruina; iar când meseria de plugar încetă d'a mai fi așa de cinstită și ajulată, poporul roman, degenerat și ticăloșit, ajunsese în trista stare ce cunoscem cu toții. Norocire că în coloniile ei, și în special Dacia, moravurile nu fură așa de corupte căci deprecierea plugăriei nu fu așa de mare.

Deci, fără îndoială, că viitorul cel mai mare e numai al acelor națiuni, unde agricultura va fi mai cinstită, mai ocrotită, mai încurajată și unde pentru vulgarizarea teoriilor științifice se va face mai multe sacrificii.

Iar celor ce se devolează progresului agriculturii, nu să 'li se ridice — ca la cei vechi — altare, dar să li se dea atențiunea și puțința d'a aplica știința la culturii.

Fermele model și școlile speciale să se caute a se înmulți cât de mult.

Să se pună un mare preț pentru fixarea proprietarilor la moșiele lor pe care să le cultive alt-fel de cât prin arendași străini, cari n'au altă țintă de cât a se înbogăți cât de repede prin explótarea sătenilor și sleirea pământului, adică a' l reduce steril ca câmpiile romane și a deprecia această frumósă industrie, cum făcură streinii ce atunci deveniră urmașii cetățenilor romani în explótarea solului Italian așa de rodnic o dată.

Dragostea și linișcea la sate cum și transformarea rațională a vechielor sisteme de explótatiune, nu s'a stabilit de cât acolo unde tinerii mari proprietari, s'au așezat la țară și urméză, cu devotament și răbdare, practicarea explótărei, nu a sătenilor, ci a pământului.

Asupra acestora trebuie să 'și îndrepte atențiunea mandatarii țerei și Consilierii Majestății Sale și să nu le facă viața cu neputința acolo unde sunt, nici desgustul și desnădăjduirea să 'i coprindă, nevedându-se ocrotiți și aruncându-i în mâna cămătarilor.

Betia gloriei orașelor și politiceii să nu co-

Panseana Lord. Beaconsfield. (Expl. la pag. 416)

prindă pe mai marii țerei, spre a uita *agricultura*, căci, neîndoelnic e că atunci ne vor conduce, tot acolo unde puternicii din epoca decăderii romane, au adus țara lor prin uitarea ajutoarelor de dat agriculturii și de îndată ce agricultura nu mai fu privită ca principala bogăție, principala îndeletnicire de ridicat, de îndată ce apărătorii patriei numai fură plugari, de îndată ce nu se mai puse mare severitate pentru a fi respect complet de proprietate rurală, respect a tuturilor legilor țerei prin o administrațiune nemolesită, neconruptă, care să pună tot-d'auna la locul său pe or-cine s'ar abate de la lege și n'ar face față obligațiunilor luate.

D.

INUL OBICINUIT

(*Linum usitatissimum*).

nual. Cultivat pentru ața sa și pentru sēmēnța sa ce coprinde 25 la 30 la 100 uloiu sicativ, foarte adesea întrebuițat la arte, iudustrii și medicină; făina produsă de sēmēnța sa e de o mare întrebuițare ca medicament; sēmēnța macerată servă de hrănire vitelor și pentru

Inul de Riga.

îngrășăminte; tot ast-fel și turtele, ce sunt în același timp o eşcelentă îngrășare pentru pământuri.

Inului 'i place pământurile france destul de bogate, profunde, revăne dar sănătoșe și cu sub-solul permeabil. Inul de primăvară se sēmănă din Martie în Maiu stil nou.

Inul cu semințele galbene sau cu semințele albe se recomandă specialmente pentru calitățile sale oleifere. Dă de asemenea o eşcelentă ața, e un In de primăvară.

Există o rasă numită *In tetard*, ce se cultivă cu deosebire pentru sēmēnța sa, dar dă o ața de puțină valoare, din cauza vegetațiunii sale rămuröse.

Sēmēnța diferitelor specii de In, cântăreșce de la 65 la 70 kilogr. hectolitru; se sēmănă pentru semințe 25 la 30 kgr. la hectar.

VILMORIN.

SCIRI DIFERITE AGRICOLE.

Se vede că și la Direcțiunea Căilor ferate române e mare criză, cum e și nepăsare adesea-ori.

Nu numai că, cu luncele, nu se plătesc, prin unele gări, rambursurile sosite dupe măruri, dar când casierii gărilor cer a li se trimete de la Direcția C. F. R. banii ce le lipsesc pentru a plăti rambursurile... Direcția, în loc de bani, trimete ordine telegrafice circulare pentru ca Casierii să verse direcției C. F. R. or-ce sumă cât de mică ar avea în casă.

Acestea le dăm ca *positive*, dupe ceea ce am pățit și vedut cu ochii și dacă Direcția C. F. R. va nega suntem gata a proba cu date acéstă... nepăsare pentru bieții producători.

Să fie dar bine știut că Direcția C. F. R. deși nu dă marfa fără a 'i se plăti rambursurile, dar rambursurile sosite nu le plăteșce de cât dupe ce te străgăneșce cu săptămânele și luncele prin gări!

Primum din diferite regiuni ale țerei vești asupra înlirțierii arăturilor și sēmănturilor, pricinuită din cauza secetei.

Cele mai multe sēmănturi de toamnă vor fi, în acest an, tirții.

Gubernul prusian publică rezultatul recensēmēntului populațiunii. În ce priveșce agricultura se constată că numărul celor ce se ocupă cu agricultura a dininuat... prin emigrațiune.

Preocupațiunile agriculturii nu sunt numai în acéstă parte, dar se tem că cerealele rusești, chiar transformate în făină, cludând drepturile ridicate de intrare cu care sunt lovite, să nu înire prin Austria în Germania, grație scăderii transportului cerealelor din Austro-Ungaria și a celei de 40% din tariful Căilor ferate rusești. Ast-fel că cerealele rusești pot ajunge în Germania, prin Austria, mai estin ca venind direct.

Germanii mai au și o altă temere. E vorba de succedaneu malfului de orț ce se întrebuițeză din ce în ce mai mult la fabricarea berei: *porumbul*.

Cele cinci milioane votate pentru a se ajuta acei ce au suferit mai mult de secetă în Franția, vor începe a se distribui după listele alcătuite de comisiunea consultativă a consiliului de agricultură.

G.

DIN ȚARĂ.

Următorea proclamațiune a fost dată, cu ocaziunea fericitului eveniment:

CAROL I^{iu}

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
REGE AL ROMÂNIEI.

La toți de față și viitori sănătate,

Aslă-ți prin bine-cuvântarea Inaltei proведințe, Principesa moștenitoare, iubita Mea Nepotă a dal naștere unui Fiu, care a primit numele Carol.

Prin acest fericit eveniment, dinastia Mea a căpătat o nouă întărire și țera încoronarea unei dorinți de atâtea ori rostită în timp de o jumătate de secol.

Un Prinț născut pe pământul României, crescut în mijlocul națiunii, peste care într-o zi este chemat să domnească, va fi legătura cea mai puternică între dinastia Mea și această scumpă țară, căreia de două-deci și șapte de ani, I-am consacrat silințele și cugetările Mele.

Nu Mă indoesc că bucuria familiei Mele, va fi sârbătoreă întregii națiuni. Pe Prințul nou născut 'L incredințez cu mândrie, dragostei și devotamentului poporului Meu iubit.

Dat în Castelul Peleş în ziua de 3 Octombrie anul 1893.

(ss) CAROL.

Monitorul oficial de la 30 Sept. publică regulamentul pentru construcțiunea localităților de școle primare, urbane și rurale.

Iar No. de la 29 Sept. coprinde regulamentul de aplicațiune al legii asupra gendarmeriei rurale.

Stelele cădătoare a căror aparițiune înfrumusețază atât nopțile sfârșitului verii, par a se fi observat, în acest an, în mai mare număr ca or-când.

In anul 1892 numărul bolnavilor căutați în diferitele stațiuni balneare a fost cel următor:

Călimănesci-Căciulata	357	bolnavi.
Govora	529	»
Lacul-Sărat	783	»
Slănic în județul Bacău	2 000	»
Strunga	46	»
Băltăești	743	»
Bughea, stabilimentul Laurian.	73	»
Năstăsachi (Bacău)	264	»
Câmpina	82	»
Balta-Albă	137	»
Pucioșa	512	»
Vulcana	32	»
Săcele (Gorj)	141	»

C.

DIN LOCALITATE.

Secela a continuat meru, ast-fel că puține semănături de toamnă s'au făcut și încă și mai puține grâne răsărite vedem.

Culesul porumbului se urmăzează cu activitate spre a se putea utiliza porumbișcele pentru semănături de grâu.

Cei ce sau silit și au avut vite bune și sănătoșe au arat o bună parte din locurile destinate pentru grâu. Dupa indiciele barometrului și aspectului cerului, ploia trebuie să ne vină în curînd.

Timpul s'a cam răcit.

La 31 Octombrie se vor vinde loturile mari de pe moșia Cringu-Ursului, comuna Știu-beiu, plasa Gradiștea, județul Rîmnicu-Sărat.

Sunt 11 loturi dintre cari 2 de câte 25 hectare evalaate la câte 20.000 lei, 5 de câte 10 hectare, unul de aproape 12 hectare, 2 de câte 10 hectare și ceva și unul de 8 hectare.

Biuorul definitiv al consiliului județean din județul R.-Sărat a fost ast-fel constituit:

D-1 I. G. Ciurea, președinte; Pavel Ciocină și I. Friedman, vice-președinți; Menelas Chircu și I. Rădulescu, secretari.

Biuorul consiliului permanent:

D-1 I. G. Ciurea, președinte; C. Iorgulescu și Menelas Chircu, membri: P. Ciocină, C. Delicenu și N. Andriano membrii suplianți.

Extragem după Raportul general al direcțiunii serviciului sanitar al României, pe anul 1892, următoarele date statistice asupra spitalelor din județul și orașul R.-Sărat.

Spitalul județean, din orașul R.-Sărat, a funcționat în 1892 cu 40 paturi.

Spitalul «Bagdad» tot din acest oraș, fondat și întreținut de la 1872 cu diferite donațiuni speciale, a funcționat în 1892 cu 12 paturi.

Spitalul rural din comuna Plăginesci, acest județ, funcționează de la 1891 cu 30 paturi.

Iată mișcarea bolnavilor în cursul anului 1892 a acestui spital: bolnavi intrați 618, vindecați 400, ameliorați 160, nevindecați 19, morți 21 și 19 rămași bolnavi la 31 Decembrie 1892. Numărul zilelor de căutare a fost de 7.419. Bolnavi români a fost 536, străini 82. După religione a fost: creștini 610, mahomedani 5, israeliți 3. A funcționat 16 paturi cu bărbați și 14 paturi cu femei.

Costul întreținerii acestui spital pe anul 1892, pentru 30 paturi la 618 bolnavi ca nutriment, medicamente, încălzit, luminat, spălat, reparații, transporturi, preînnoire de rufărie și leșile personalului, se urcă la suma de lei 28.057 bani 06, ceea ce revine anual de fie-care pat 935 lei bani 23 sau lei 2 bani 56 pe fie-care zi de pat.

D.

BULETIN COMERCIAL.

In zilele de la 3 și 4 Octombrie curent, în portul Brăila, cerealele s'au vîndut cu următoarele prețuri:

Grâu de 59 libre cu 8.60, de 58 $\frac{3}{4}$ cu 8.40 și 8.52 $\frac{1}{2}$, de 57 $\frac{3}{4}$ cu 8.15, de 59 $\frac{3}{4}$ cu 8.95, de 58 $\frac{3}{4}$ cu 7.60, de 60 $\frac{3}{4}$ cu 9 și 9 22 $\frac{1}{2}$, de 57 $\frac{1}{2}$ cu 7.20, de 60 $\frac{1}{4}$ cu 9.15, de 59 $\frac{1}{2}$ cu 8.90, de 57 $\frac{3}{4}$ cu 8.60, de 59 cu 8.90. Suta kilograme cu 9 lei.

Porumb de 59 $\frac{3}{4}$ cu 6.45.

Orz de 46 $\frac{1}{4}$ cu 4.40, de 50 $\frac{1}{2}$ cu 5.10 de 48 cu 5.10, de 45 cu 4. Suta kilograme cu 6.50.

Ovės suta kilograme cu 10.30 și 10.50.

Secară de 53 cu 5.15, de 54 $\frac{1}{2}$ cu 5.85.

Rapiță suta kilograme cu 21.60.

DURATA VIEȚEI UNOR ANIMALE. Calul și măgarul nu trăesc mai mult de 35 ani;

Boul 30; Cânele 20 la 25; Pisica 15 ani; Porcul 20; Oaia și capra 15; Epurele de casă 8 la 10; Găina, Bibilica, Curcanul 12 ani; Gâsca 30 ani; vrabia 25 ani și Corbul mai mult ca toate păsările.

Cocorștircul.

COCORȘTIRCUL sau Erodul, acest stîrc cenușiu cu gâtul și picioarele așa de lungi (Ardea cinerea) se găsește în mare număr prin bălțile și heleștaele din România. Cu ciocul lui lung și tare prinde peșcii, broaștele și chiar șerpii. E lung de 1 m. 17 cent. și carnea sa nu se mănâncă.

CARTOFUL «ARĂPÓICA» e uă interesantă noutate cu tuberculele lungi, cilindrice, întretăiate adânc.

Cartoful «Arăpóica».

Culórea neárá se întinde în toată grosimea cárnei.

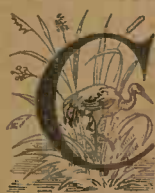

PANSEAUA LORD BEACONSFIELD, sau jumătate doliu, pe care o înfăcișeză gravura de la pag. 413 a acestui număr, e o noutate cu petalele inferioare violet închis catifelate, tranșând pe albul petalelor superioare. Florile sunt mari și regulate.

DIN ȘCIINȚA PENTRU TOȚI.

CEFALOPODELE.

Cefalopodele nu sunt, propriu zis, scoici, acest cuvânt aparține mai ales celor-alte clase de molușce, mai cu deosebire gasteropodele și acefalele.

Cerintii sunt răspândiți în toate mările și au scoicele foarte învîrtite. Sunt mai multe specii.

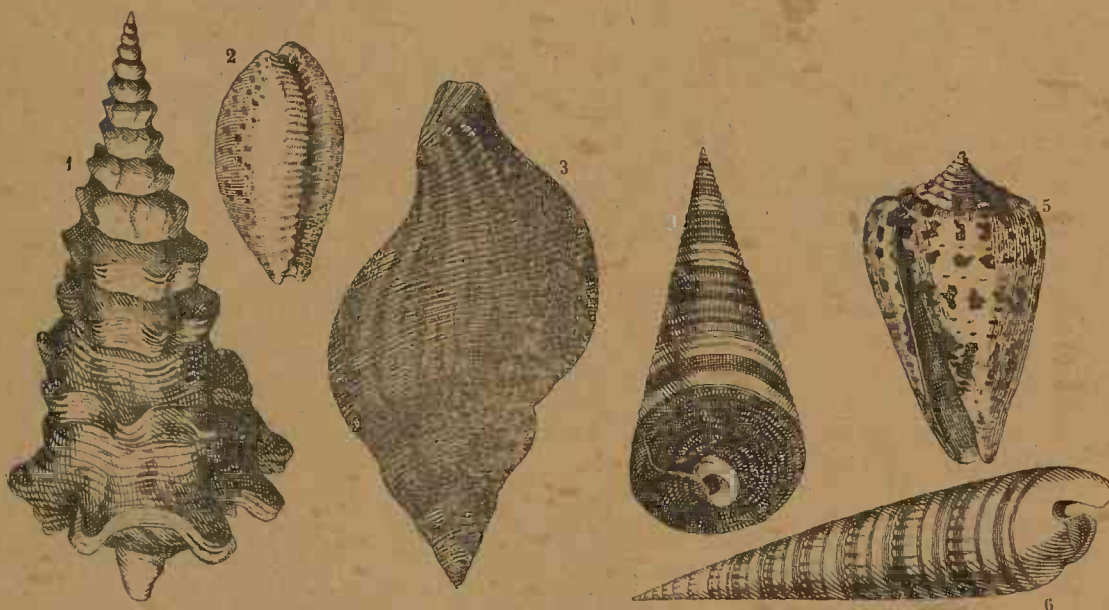
Cypreele sau **Porțelanele** sunt prea frumoase. Pintecose, cu culori strălucitoare și variate, marmorate, tigrate. Foarte căutate.

Buccinii au scoica pântecosă, cu dungi verticale, cu canalul scurt, dar cu deschițetura largă ovală. Se găsește mai adesea vr'o 12 specii, dar acest gen cuprinde vr'o 200. Aceste gasteropode secretază un lichior verde care, sub influența luminei devine roșu. Morunii se hrănesc cu mulți buccini.

Conetele sîmănă cu niște artistice cornete de cofeturi. Ating, adesea, mari dimensiuni cu o mare bogăție de tonuri prin mările Indiilor.

Maslinale sîmănă cu fructele de același nume. Molușcele acestea se găsește în mai toate mările.

Turitele aparțin unui animal gasteropod cu tentaculele lungi. Adesea foarte mari.

CEFALOPODE:

1) Cerintul.—2) Cyprea sau Porțelana.—3) Buccinul.

4) Conul.—5) Maslina.—6) Turitela.

GASTEROPODELE.

Scoica numită *tona* sau *dolium* se deosebește prin mărimea sa ce atinge adesea 20 centimetri; are pereții subțiri, burloși cu marginile extreme cu deschițeturile mari.

Fusurile sunt și mici și mari. Gasteropodul acesta se mănâncă mult în Scoția.

Tritonii. Animalele ce locuiesc aceste scoici trăiesc la mare adîncime în mări, dar sunt aruncate pe maluri de unde pescarii le iau și după ce le fărîmă extremitatea se servește ca un fel de trompe. Există o altă specie comestibilă ce se găsește prin nisipuri, dar e mai puțin fusiformă.

Trochile cuprind mai mult de 200 specii răs-

pîndite în toate mările. Conice, cu înăuntru năcrat, ovale.

Bulele aparțin molușcelor ce trăiesc în fundurile mocirlöse și nisipöse. Sunt mai multe specii.

ACEFALELE.

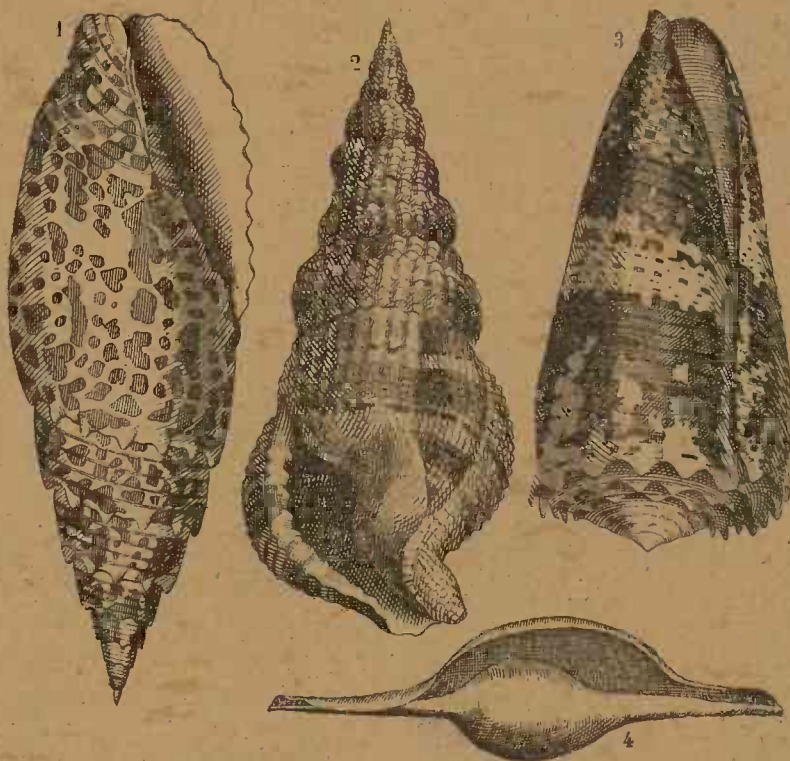

Printre speciile ordinului molușcelor, clasa acefalelor, sau animalelor fără cap, e una din cele mai numeroase. Acestei clase aparțin mai toate molușcele bivalve adică cu două scoici și a căror tipuri principale sunt stridiile, midiile, stridiile perliere. etc.

Ceea-ce deosebește aceste animale e că n'au cap aparent, că tot corpul lor, generalmente turtit, e acoperit în un fel de mantie. Acastă

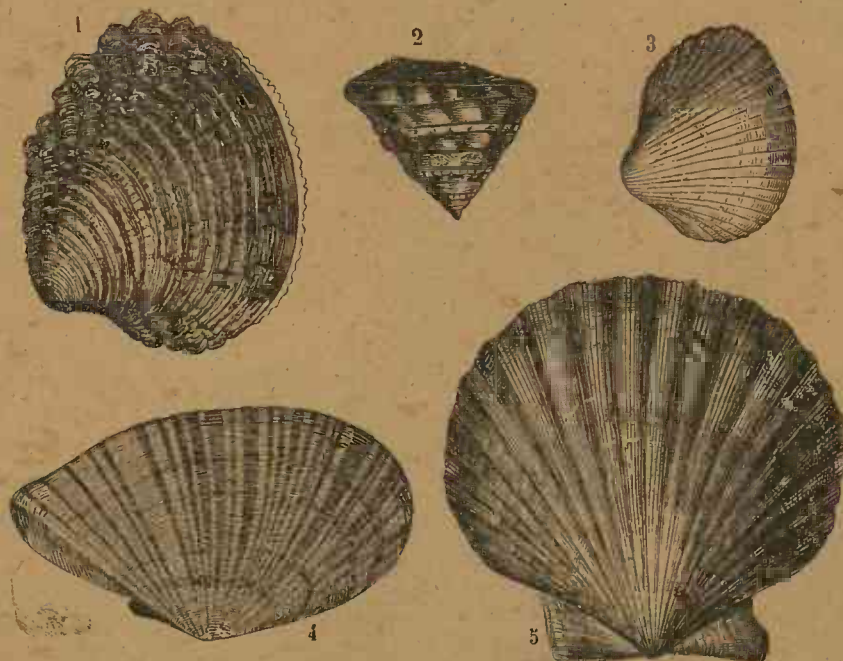
mantie sau piele nu e aderentă de cât pe un punct al corpului. Scoica ce acoperă această mantie și servește drept locuință molușcei se compune din două valve, unite una cu alta prin un mușchiu-balama, ligament elastic prin in-

termediul căruia locuitorul scoicei poate să întredeschidă, să deschidă sau să închidă scoica. Unele acefale sunt imobile sau trăesc în fundul mărilor, în nisip sau în stare parasitară pe stinca de côstele căreia s'a născut, întredes-

GASTEROPODE:

1) Fusele. — 2) Tritonii. — 3) Tonele. — 4) Bulele.

ACEFALE:

1) Venus. — 2) Trochiele. — 3) Bucardele. — 4) Telinele. — 5) Piepteni.

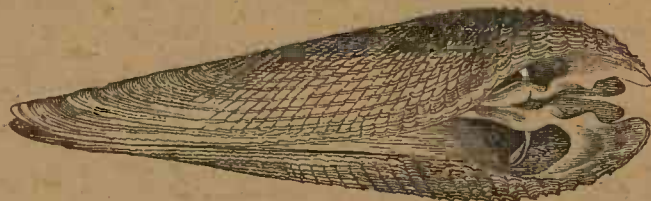
chitând scoica lor pentru a o închide de îndată ce vr'o pradă a trecut între valvele sale. Alte specii sunt mișcătoare, dar în un foarte slab grad și se ajută pentru a înainta de un fel de picior ce le servește mai mult pentru a se lîrî de cât a merge.

Sunt, în fine, cari se mișcă în un chip foarte ciudat: închid scoica cu o mișcare bruscă, ceea ce face ca apa dintre valve e asvîrlită afară și le imprimă o mișcare care le aruncă înapoi. Naturaliștii divid acefalele în două mari ordine, *lameli-branchii* cari au branchiele sau organele respiratōre formate prin lamele membranōse și în *branchiopode* sau molușce acefale prevăzute cu brațe cărnoase ce înlocuiesc piciorul sau eșind din scoică pentru a ajuta la progresiunea animalului.

Printre lameli-branchii sunt coprinse stridiile, midiile, pieptenii sau scoicele de Saint-Jaques, cordiumii sau bucardii, solensii sau mănerele de cuțite etc. Branchiopodii cei mai cunoscuți sunt molușcele terebratule, așa de înbelșugătoare în stare fosilă înăuntru terenurilor calcarōse.

Scoicele numite *cordium* sau *bucarde* și *cocelle* și *surdionii* sunt rotunde, umflate, simetrice, cu laturile formând raze din punctul de legare la circumferență. Aceste molușce trăesc înfundate în nisip, ferite de mișcările mărilor; pescarii se hrănesc cu ele. Se găsec bucarde, a căror nume, însemnând inimă de bou, din cauza asemnării formei, în tōte mările și în stare fosilă.

Telinele sunt scoici bivalve subțiri, întōrse asupra lor înșile. Caracterul deosebit al mo-

Foladele.

lușcei, sunt două lungi brațe sau tuburi ce pot chiar eși din scoică și care servesc ca organe de respirațiune. Telinele sunt scoici foarte comune pe marginele mărilor.

Se dă numele de Venus molușcelor acefale a căror scoică subțire sau grōsă după varietate, e sau ovală sau lungăreță. Animalul trăeșce cufundat în mocirlă și respiră prin două tu-

Anterura pensulă.

buri dirijate din jos în sus. *Clovisele* sunt genuri de Venus pe cari cei din Marsilia le caută mult. În ocēnul Indian se găsec *Venuse gigante* și alte feluri de Venus.

Cu tōtă aparenta slăbiciune, *Foladele* sunt molușce foarte destructōre. Prin ajutorul scoicelor lor lungărețe pot găuri și pietrele. Trăesc în tōte mările cum și resturile ce se găsec și cari arată că trăiau chiar în apele dulci. Chiar ađi pentru a se feri părțile de jos a le vaselor de găurirea foladelor, se căptușesc cu zinc sau alamă. Sunt mai multe varietăți.

ANTERURA PENSULĂ.

Originală din Java și Malaca unde reprezintă porcul cu spini. Animal destul de frumos ca formă, blând. Ca ariciul nostru se face mingie de îndată ce vede vr'un inamic sau se teme a fi atacat. În locurile aride, pustii, petroșe și face vizuina sa care are mai multe eșiri. Ziua dōrme și nōptea merge deși caută hrana.

care constă în muguri, rădăcini, foi, erburi și fructe sălbatece. Nu produce nici un folos și se aduce în Europa ca animal curios de menagerie. Vechii indigeni 'i mâncau carnea și se servéu de țepele lor ca ace și undițe.

Cheropterele sau Liliicii.

oate popoarele au considerat aceste animale ca obiecte desgustătoare.

Moise le așeză ca animale impure ; Elinii le socotéu ca tovarășele fermecătoarelor și în multe biserici vedem reprezentându-se

Dracul cu aripi de Liliicii. De altă parte singularitatea structurii acestor mamifere au rătăcit multă vreme naturalistii. Aristot 'i desfineau *păsəri cu aripi de piele*. Lineu 'l socotea un fel de maimuță. Cuvier și cei mai mulți din naturalistii moderni, puneau Liliacul după quadrumane și făceau prima familie de carnivore, în fine zoologii moderni formau trecerea dintre quadrumane și carnivore, în un ordin deosebit.

La cheroptere, caracterul dominant constă în îndouitura pielii care se prelungește între cele patru membre și degetele lor, ast-fel că nu lasă libere de cât extremitățile posterioare. Acastă piele, aprópe gólă și membranósă, solid ținută de membrele anterioare, face din aceste animale, mamifere sburătoare. Merg greu dar sbor bine. Merg în zig-zag. Sunt nocturne, cu tóte că o-

Cheropterele sau Liliicii, odihnindu-se.

chii lor sunt fórté mici. Au un al 6-lea simț, după Spalanzani, dar probabil că sinețea tactului supliniază adesea vederea. Trăesc înperichiați când sunt asupra facerei puilor ; aceștia în număr de doi sunt ținúți la început între aripele femelei, iar când sbóră pe spete.

Aceste animale nocturne și crepusculare stau

șua în caverne, în vechi clădiri, pe arbori. În cavernele subterane se țin suspendate cu picioréle dinapoi. Adesea se agață unii de alții în formă de ciorchini enormi. În climatele septentrionale petrec iarna în letargie.

Dafinii.

DAFINII [Liandrii].

amilia *laurineelor* sau *lauraceelor* coprinde mai mulți arbori și arbuști din cari se scot produse ce au o oarecare importanță.

Ast-fel sunt *laurus sassafras* care dă lemnul de sasafraș a cărui cōjă se întrebuintează în oficine; *laurus cinamonum*, a cărui cōjă constituie scorțișoara, *laurus camphora* din care se extrage canforul etc.; dar se desemnează sub numele de laurieri cari nu țin de această familie ci altora mai îndepărtate.

Dafinul comun e laurierul clasic. Laurul cu care se încingea corpul răsboinicilor și poezilor

și a căror frunze servă la aromatisarea bucatelor. De fel din orient. Crește spontan în Asia Mică, în Grecia și în regiunile calde din Italia, Spania și Portugalia.

Părțile acestui arbore, foi și fructe, sunt aromatice, eșcitante și tonice.

Liandrii sau **Laurul roz** sau **Oleandru**, nerios, e un arbust ce crește sălbatic în Italia, Corsica, Algeria. Se cultivă mult la noi în hîrdae pentru împodobirea grădinelor și teraselor din cauza frumoșelor flori roșii. Foile se cred veninoase și narcotice. Se prepară cu ele diferite doftorii externe. În India cōjă la Liandru se întrebuintează contra disenteriei.

Mai sunt și alte soiuri de Lauri.

DE DORUL EI

Mireasa nopții în veci strălucitoare, de toți iubită și veșnic iubitoare, ce fericită ești!... Maciu doar tu privești frumosul chip al dragăi mele... Pr'între poporul tău de stele, cunoști tu doi luceferi mai dulci și mai frumoși ca ochii ei cei mari, alii de mîngîioși?... Tu, ce-i pătrunzi gîndirea, spune, cunoști tu cugetarea mai senină, mai curată, ca gîndul ei de fată, săgeată veșnic vie, ce doruri în inemi învie?...

Lună, dragălașă lună, spune-mi ce face ea acum? pe lungul drum ce ni desparte, își împinzește privirea-i departe, mult departe, ori caută pe sus, prin regatu-ți luminos, o stea care-a apus, mult scumpă pentru ea, o stea al cărui suflet, în astă tristă clipă, pe-a dorului aripă ajunge pînă la ea și-o desmeardă și-o alintă, dulce, cu drag și cu dor.... Cum tu lună desmerzi chipul scumpulii meu odor, cu galeșa-ți lumină, privire dulce și senină, așa din departare o desmeardă dorul meu, puternic, negrăul de mare.

Mireasa nopții, în veci strălucitoare, de toți iubită și veșnic iubitoare, ce fericită ești, că poți în ochii dragei mele, privirea ta să-ți oglindești!..

LEON.*)

IGIENA PUBLICĂ.

Doctorul I. Felix ne trimete raportul general despre igiena publică și despre serviciul sanitar al regatului României pe anul 1892.

Extragem din raportul Directorului general al serviciului sanitar: **Introducerea, Prevențiunea pelagrei, Igiena școlară, Salubritatea satelor, Boale infecțioase, capitole mai interesante pentru majoritatea cetitorilor «Gazelei Săténului».**

INTRODUCERE.

Legea sanitară veche din anul 1875 și legea promulgată în anul 1885, care mai este în vigoare în timpul când scriu această dare de seamă, obligă pe consiliul sanitar superior ca, la finele fie-cărui an, să supună ministerului de interne un raport general asupra sănătății publice și asupra serviciului sanitar al României. Această prescripțiune n'a fost observată; consiliul sanitar superior s'a conformat cu dânsa

*) Rugăm pe noul colaborator al «Gazelei Săténului», ce se ascunde sub acest pseudonim, a ne da căl de des asemenea dragălașă proză.

numai o singură dată, când a alcătuit, în ședința din 27 Maiu 1886, un proces-verbal publicat în *Monitorul oficial* No. 56 din 13 Iunie 1886, care resumă activitatea organelor sanitare pe anul 1885.

Deja regretatul Dr. D. Sergiu, în timpul când a condus serviciul sanitar al țerei, a recunoscut că redacțiunea unui asemenea raport general trebuie să incumbă mai puțin consiliului sanitar superior, care, de și studiasse în cursul unui an multiplele cesțiuni sanitare asupra cărora este consultat de diferite ministere conform legii, nu are ocaziunea a cunoșce în mod amănunțit starea igienică și sanitară a întregului regat, n'are timpul necesar a examina activitatea tuturilor administrațiunilor care sunt chemate a conlucra cu direcțiunea generală a serviciului sanitar pentru micșorarea morbidității și mortalității populațiunei, și din această cauză doctorul D. Sergiu a publicat, în timpul când a ocupat funcțiunea de director general al acestui serviciu, două raporte generale, acele pe anii 1886 și 1887. De atunci și până astăzi nu s'a mai supus guvernului și corpurilor legiuitoare nici o dare de seamă asupra întregului serviciu sanitar al țerei.

În proiectul de lege pentru modificarea actuali legi sanitare, consiliul sanitar superior și ministerul de interne au avut în vedere necesitatea acestor raporte generale, au recunoscut însă că redacțiunea lor nu este de competența consiliului sanitar superior. Guvernul trebuie să cunoască în mod precis progresele anuale care le face igiena publică și serviciul sanitar, trebuie să fie informat despre neajunsurile de care suferă sănătatea populațiunei, despre lucrările și mecanismul diferitelor administrații sanitare, despre mijlocele de îndreptare, dar nimeni de cât directorul general al serviciului sanitar este chemat a alcătui asemenea raport.

Pătruns de răspunderea care 'mi incumbă, dau dar prin acest raport socotă despre sănătatea publică a regatului României, despre activitatea personalului sanitar pe care am onore a 'l conduce de la luna lui Iulie 1892. Această primă dare de seamă a noastră are însă multe lacune. Alt-fel se procede într'o administrațiune în care capul ei scie că trebuie să fie gata a publica raporte periodice despre activitatea sa, despre progresele

realizate de el împreună cu colaboratorii săi, și alt-fel într'un serviciu în care toți funcționarii s'au deprins a lucra fără un program determinat, fără a avea înaintea ochilor bilanțul general al anului trecut, căruia îi va succeda bilanțul general al anului următor.

Pentru această primă dare de seamă cer dar indulgența acelor care așteaptă date statistice precise despre toate cestiunile care privesc igiena și sănătatea populației, în modul în care mai înainte le-am publicat regulat pe fie-care an despre serviciul sanitar al primăriei Capitalei, în timpul când am ocupat postul de cap al acelui serviciu.

Imi era lesne, în succesiunea acelor rapoarte de la 1868 până la anul 1892, a complecta toate datele de cari avem trebuință pentru aprecierea condițiilor sanitare ale Capitalei și ale populației sale; nu mi era însă posibil a aduna toate datele analoage pentru totă țara în scurtul timp de la Iulie 1892 până astăzi, mai ales fiind că în tot semestrul al doilea al anului 1892 activitatea direcției sanitare era concentrată în preveniunea cholerei, care nu permitea o muncă normală și liniștită în cele-alte ramuri ale serviciului sanitar.

Organele sanitare din multe județe nu s'au deprins a culege în mod exact datele statistice prescrise și a le trimete la timp ministerului, și serviciul nostru de statistică sanitară nu a luat la timp măsuri pentru clasificarea și utilizarea acelor date, care zac necomplete și neintrebuițate în dosare. Aceste neajunsuri se îndreptază treptat, și raportul general pe anul 1893 nu va mai suferi de multele imperfecțiuni, pe care nu le-am putut înlătura din cel de față. Succesiv se introduce ordine și metodă în lucrările direcției sanitare și a organelor dependente de dânsa, succesiv lucrările necoordonate ale organelor sanitare din totă țara sunt înlocuite printr'o muncă mai regulată, mai sistematică.

Astăzi serviciile sanitare ale tuturilor statelor Europei au, pe lângă însărcinările lor naturale de protecțiunea sanitară interioară, și ore-care datorii internaționale de îndeplinit, și din această cauză se impune serviciului sanitar din totă țara o unitate de acțiune și o conlucrare solidară a tuturilor organelor sanitare, conform programelor, conform impulsiei

date de la centru. Cei mai mulți dintre colaboratorii noștri sunt pătrunși de greua răspundere ce le incumbă, administrațiunile județene și comunale nu pot rămâne impasibile în fața multiplelor aparate de control ale statului modern și în tot mecanismul complicat care constituie serviciul nostru de sănătate și de igienă publică se fac pe fie-care an ore-cari progrese.

Sperăm dar, că în raportul general pe anul 1893 ne vom prezenta cu rǎdele lucrărilor tuturilor organelor sanitare mai abundente și mai substanțioase.

Serviciul sanitar este încredințat unor bărbați în mare parte învățați, în virtutea educației speciale ce au primit, ei nu pot fi lipsiți de disciplina necesară unui corp însărcinat cu misiunea importantă de a veghia asupra sănătății publice, de care depinde prosperitatea și progresul națiunii, nici de devotamentul consciincios către țară, care trebuie să i însuflețască în îndeplinirea misiunii lor delicate și spinose. Ei știu că mai au datorii sfinte de îndeplinit care nu se pot regulamenta, că au o misiune culturală importantă, că lor le este dat a conlucra cu administrațiunea, cu învățătorul, cu preotul pentru civilizarea acelei părți a populației care mai zace în mizeria morală și materială, că ei vor fi responsabili înaintea societății dacă nu vor îndeplini această sarcină.

Medicii și veterinarii aflați în funcțiunile publice și agenții sanitari inferiori nu sunt însă singurii factori chemați la îndeplinirea diferitelor măsuri sanitare și, în ceea ce privesc igiena publică, salubritatea comunelor, combaterea epidemielor și epizootiilor, legile sanitare și administrative dau rolul principal prefectilor, sub-prefecților și primarilor.

De și parte din acești funcționari nu cunosc încă în deajuns diferitele legi, regulamente, instrucțiuni și ordine care prescrie datoriiile lor, de și administrațiunea centrală umple neconținut aceste lacune prin povețe nouă repetate, constatăm deja în această privință progrese satisfăcătoare, nu numai în unele comune urbane ale căror primari au devenit auxiliarii cei mai activi ai administrațiunii sanitare centrale, ci și în lucrările unor sub-prefecți, care au înțeles misiunea ce le este dată și care, împreună cu medicii de plasă, fac educațiunea administrativă și sanitară a primarilor rurali. Așteptăm

o îmbunătățire reală a condițiilor igienice ale satelor și ale populațiilor rurale mai ales de la activitatea nouilor subprefecți, de la cei tineri, crescuți într-o altă atmosferă intelectuală, intrați în funcțiune cu alte aspirațiuni de cât mare parte din predecesorii lor.

PREVENȚIUNEA PELAGREI.

Ca în alte țări, unde populația rurală s'a nutrit și se nutrește cu porumb, face și la noi ravagele ei, pelagra, afectând succesiv pielea, canalul digestiv, sistemul nervos, luând caracterul unei adevărate cachexii, aducând un număr mare de agricultori în imposibilitate de a munci, de a procrea copii, umplând cu bolnavi spitalele și ospiciile de alienați, cauzând perturbațiuni economice din cele mai grave. Ca în alte țări, în care pelagra este endemică, și la noi ea n'a apărut de o dată cu importatiunea porumbului, cu răspândirea întrebunțării lui ca basă a alimentațiunii, ci mai târziu, un secol și jumătate dupe înlocuirea altor cereale, a grâului, a secărei și hrișcei, prin porumb. Porumbul a fost introdus în Muntenia la finele secolului al XVII, sub domnia lui Șerban Cantacuzin; în Moldova la începutul secolului XVIII de prințul Nicolae Mavrocordat. Pelagra a apărut de la anul 1830 încôce în Moldova, unde a fost observată de Dr. C. Vêrnăv, care în «*Rudimentum Physiographiae Moldaviae*», imprimat la Budapesta în anul 1836, descrie semnele acestei boale nouă cutane a țeranilor, fără a'i cunoște origina, fără a o numi cu adevăratul ei nume; de doctorii Cihac și Alexandru Theodori (tatăl) în anii 1845 și 1846, de colegul nostru contemporan cu noi, D. Dr. Iuliu A. Theodori (fiul) în anul 1858.

În Muntenia pelagra s'a ivit probabil cu puține decenii mai târziu de cât în Moldova și a fost constatată pentru prima oră de autorul acestui raport în județul Muscel în anii 1859 și 1860; în anul 1863 pelagra a fost observată în județele muntôse ale Olteniei, de la anul 1864 încôce succesiv în cele mai multe alte județe, și astă-di o vedem progresând în proporțiuni slabe și în alte țări române vecine cu noi: în Bucovina și Transilvania, unde condițiunile climatice sunt mai defavorabile pentru pros-

perarea porumbului de cât în regatul României.

Pentru ca porumbul să ajungă la maturitate perfectă, el are trebuință de multă căldură și lumină, de multe și lungi zile senine, condițiuni pe cari această plantă exotică le găsește în patria ei, în Mexico, nu însă tot-d'a-una în Europa, nu tot-d'a-una la noi, unde o parte a verei cerul acoperit cu nori moderéză acțiunea razelor solare; acolo unde lipsese căldura și lumina abondentă, porumbul nu se cöce și pe bôbele porumbului, care a fost cules necopt, se desvoltă nisce parasiți vegetali care 'l otrăvesc; asemenea se desvoltă acei parasiți chiar pe porumbul copt, dacă a fost cules în stare umedă, dacă au fost rău conservat, dacă a intrat în fermentațiune la hambar; chiar mălaiul păstrat într'un local umed și intrat în fermentațiune pöte dobândi acele calități toxice cari produc pelagra. Dacă porumbul se sémănă de timpuriu, el ajunge la maturitate perfectă în plășile de câmp, el nu se cöce însă în toți anii în totă întinderea județelor celor mai nordice ale țerei, Dorohoiu, Botoșani și Suceava, și în general în părțile muntôse ale țerei. Cu tóte acestea țéranul sémănă porumbul târziu, chiar în luna Maiu, după ce a terminat munca arendașului, și 'l culege necopt, 'l lasă câte o dată la câmp până când 'l apucă bruma și 'l rêsbesce plöia de tómnă, din causă că arendașul a întârziat cu dijmuitul. La dijmuit arendașul alege porumbul cel mai bun și cel de calitate rea rămâne pentru hrana țéranului; când săténul are lipsă, el recurge la arendaș, care nu 'i dă în tot-d'auna porumb de bună calitate.

Pe alocurea țéranii usucă la sóre porumbul umed și necopt și 'l preservă astfel în contra fermentațiunii; dar timpul nu permite tot-d'auna această precauțiune și aparatele artificiale pentru sicațiunea porumbului, precum sunt întrebunțate în Italia, sunt la noi necunoscute. Uscarea porumbului se pöte face numai la căldură moderată, temperatura ridicată produsă prin unele aparate artificiale nimicesc puterea germinatöre a bobului, 'l face incapabil pentru sémînță și provöcă prefaceri chimice în constituțiunea cerealului, care face conservarea lui förte dificilă. Mai tóte aparatele italiene pentru uscarea porumbului consumă cantități mari de combustibil și n'au dat nici în Italia rezultatele așteptate.

Cel mai distins dintre pelagologii italieni, C. Lambroso, a menționat într-o carte publicată în anul 1892, ca o cauză a pelagrei e faptul, că țeranii fură pe alocurea porumbul necopt de la câmpul altor săteni, că unii culeg de la câmpul lor propriu porumbul necopt, spre a 'l susține dijmuitului. Acest porumb necopt, dacă este mâncat îndată, nu aduce nici o vătămă, dar dacă este conservat în stare nematură și umeză intră în fermentațiune și devine o cauză a pelagrei. Porumbul este foarte bogat în oleiu, și grăsimia 'l predispune la fermentațiune, la rîncezire. Nu toți cari mănâncă porumb stricat se îmbolnăvesc de pelagră, dar mai cu seamă cei slăbiți prin paludism, prin alcoolism, prin miseria fizică și morală.

Unele specii de porumb ajung la maturitate perfectă după un timp mai scurt de cât altele, dar nici țeranul, nici marele agricultor nu renunță la cultivarea speciilor ordinare, care se strică lesne și care servă obicinuit ca mediul de cultură microorganismelor producătoare de pelagră. Porumbul văratic, porumbul cincantino, porumbul Pignoletto se cultivă rar; cultivatorii mari dic că cincantino nu este destul de spornic, că el degenerază după puțini ani, țeranii, că mămăliga făcută din cincantino n'ar fi gustosă, și stațiunea agronomică de la Herăstrău a început numai în anul 1891 încercările sale comparative cu diferite specii de porumb, încercări care reclamă mai mulți ani, pentru ca să se potă trage din ele concluzii practice. Incumbă ministerului agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor, ca să înlesnească țeranilor cultivarea porumbului cincantin, pignoletto, sau a altei specii de porumb, care ajunge la maturitate într'un timp mai scurt de cât porumbul ordinar (moldovenesc, românesc, etc.)

Cestiunea pelagrei nu este dar exclusiv medicală, și pentru combaterea acesteia bole trebuie să conlucreze cu igienistul, economistul, agronomul, administratorul și chiar preotul și învățătorul; pelagra va dispărea la noi cu progresele civilizațiunii, cum a dispărut în alte țări, cum a dispărut lepra, atunci când țeranul se va hrăni mai bine, se va adăposti pe sine într-o casă salubră, pe vitele sale într'un grajd sănătos, când va păstra grânele sale în hambare uscate, când el și va cultiva mai bine pământul, producând, pe lângă

porumb și alte alimente de calitate mai bună, când el va îngriji mai bine de vaca sa, pentru ca să 'i dea lapte în abundență, când țeranul român va fi devenit mai prevădător, mai bun gospodar; atunci pelagra va înceta a fi o endemie înlinsă peste tot teritoriul român, atunci ea va apare ca bolă izolată și rară. Până atunci însă nu putem rămâne inactivi, ci trebuie pe de o parte să grăbim mersul culturii, care progresază încet prin comunele rurale, iar pe de alta, trebuie să înlăturăm după putință cauza principală a pelagrei.

Prevențiunea pelagrei n'a existat până astăzi în măsuri reale; am concentrat totă activitatea în căutarea posibilă a bolnavilor curabili și incurabili, în tratamentul primelor simptome ale pelagrei, care tratament previne numai de rare ori cachexia pelagrosă, în organizarea de ambulante rurale, în înmulțirea spitalelor și ospiciilor, în subvenționarea unor spitale existente; am făcut recensăminte statistice ale pelagrosilor, am scris tratate frumoase despre pelagră, am trimis în străinătate un medic inteligent, înzestrat cu cunoștințele necesare, pentru ca, într-o călătorie lungă, să studieze combaterea pelagrei în alte țări; dar până acum n'am combătut răul de la rădăcină, nu ne-am ocupat serios de profilaxia lui. În anul 1885 consiliul sanitar superior a produs înființarea prin comunele rurale, de cuprins pentru uscarea porumbului, măsura care n'a fost aplicată; în anul 1888 s'a numit o comisiune pentru a studia la fața locului condițiunile în cari se nasce pelagra, comisiune compusă din un bacteriolog, doi clinicieni, un chimist și un igienist; precum s'a putut prevedea, comisiunea n'a produs nimic, căci cercetări științifice de natura acesta sunt lucrări de laborator, care în alte țări cu pelagră se întreprind nu de comisiuni, ci numai de medici clinicieni, de învățați care dispun de laboratorii de anatomie patologică, de bacteriologie, de batologie, de igienă.

Abia acum începem a lua măsuri preventive în contra pelagrei. Nu dăm importanță numai circulațiilor către prefectii din luna August 1892, prin care ministerul 'i-a obligat ca să îngrijescă, ca semănatul, prășitul, culesul și conservarea porumbului să se facă în condițiuni favorabile; căci pe atunci administrațiunea nu avea nici o armă în contra aceloră,

care n'au respectat ordinele ei. Un aliniat nou, introdus în art. 155 din legea sanitară modificată, va impune prefectilor, sub-prefecților, și primarilor datorii nouă, îi va obliga ca să excludă din consumație porumbul necopt și stricat, ca să oprască culegerea porumbului, înainte de a fi matur, măcinarea porumbului de calitate rea, și legea va prescrie pedepse pentru cei, care nu se vor supune acestor măsuri; așteptăm, dar succese reale de la aplicarea conștiincioasă a legii sanitare, cerem însă ca tot-d'o-dată să se mai ia ore-care alte măsuri economice, care în alte țări au dat rezultate eseculente. Porumbul stricat, nepotrivit ca aliment, mai poate servi pentru fabricațiunea de alcool fără temere, că va putea comunica băuturilor spiritose ore-cari calități vătămătoare, acele temeri n'au nici o basă științifică.

În comunele unde mămăliga de porumb este înlocuită prin mămăliga de mei, de orz și prin alte cereale, în comunele rurale, de o cam dată puțin numeroase, unde există brutării și unde țărani mănâncă mai adeseori pâine, în Dobrogea, unde mai toată populațiunea se hrănesc cu pâine, nu există pelagră. Cartofii se cultivă pe o scară întinsă numai în nordul țării, în județele Dorohoiu, Botoșani și Suceava, nu ca aliment, ci ca material pentru fabricațiunea alcoolului; generalisarea culturii cartofilor prin comunele rurale din toată țara ar putea aduce variațiuni în alimentele țăranelor și ar putea ast-fel servi ca una din măsurile preventive ale pelagrei; solicităm dar concursul d-lui ministru al agriculturii, pentru ca d-sa să încurajeze pe micii cultivatori, pe țărani, la cultivarea acelor specii de cartofi, care pot prospera în pământul județului respectiv.

Legea italiană de prevențiunea pelagrei obligă pe autoritatea comunală, ca să pună la dispoziția locuitorilor cupătoare și alte aparate speciale pentru uscarea porumbului îndată dupe culegerea lui; măsura această, de și utilă, n'ar fi suficientă la noi, nu este de ajuns ca porumbul să se usuce înaintea înmagazinării, ci este necesar ca el să se păstreze în hambare bine aerate, într'un mod care 'l apără în contra umezelei, în contra fermentațiunii posterioare. Afară de această, la noi, unde cantitatea porumbului cultivat este însemnată, acele aparate

ar trebui să aibă dimensiuni mari și să consume mult combustibil.

D. D-r. I. Neagoe, care a studiat prevențiunea pelagrei în străinătate și mai ales în Italia, a propus ministerului în anul 1889, ca măsură preventivă de prim ordin, crearea de brutării comunale, de pâinării economice cooperative rurale, dupe sistemul aplicat în Italia, înființate cu o mică subvențiune din partea comunei ori județului, care împart pâine gratis bolnavilor săraci de pelagră și care vând pâinea țăranilor cu uu câștig minim, cu un preț mai mic de cât cel din oraș. Cestiunea merită să fie studiată mai d'aproape, ca măsură simultană cerem însă, ca fetele țăranilor să învețe a face pâine; școala de fete să posede un cuptor și învățătorea să nu fie lipsită de cunoștințele economiei casnice; mica cheltuială a acestei inovațiuni o va putea suporta comuna. În județele unde combustibilul este mai scump, ar putea județul să vină în ajutorul școlii. În Franția pelagra a dispărut numai prin înlocuirea mămăligii prin pâinea de grâu.

D. D-r. Neagoe, pe lângă pâinăriile economice comunale, mai propune înființarea de asile de pelagrosi, unde să se adăpostescă și unde să se nutrească bine bolnavii curabili, afectați de primele grade ale bôlei: În Italia aceste asile sunt un fel de ferme-model, unde pelagrosii sunt întrebuințați la diferitele lucrări agricole și unde ei învață o meserie, care lesne se poate exercita ca industrie casnică. Crearea de asemenea asile ar fi mai mult de competența ministerului agriculturii și domeniilor de cât a ministerului de interne; noi, de și așteptăm rezultate imediate și mai intensive de la înființarea de brutării comunale, vom fi recunoscători d-lui ministru de agricultură dacă ar crea de o cam dată două asemenea asile.

Nu putem trece cu vederea faptul că organismul, slăbit prin nutrițiune insuficientă, resistă greu intoxicațiunii prin porumb stricat, de vreme ce corpul țăranelor care se hrănesc bine, este mai puțin expus la acțiunea toxică a porumbului fermentat. Modul cum se rășnește la noi porumbul este vițios; cu cât prefacem grânele în făină mai fină, cu atât ele sunt mai bine utilizate, cu cât făina este mai grosă, cu atât se digeră mai imperfect, cu atât se perde o cantitate mai

mare, care, fără a fi asimilată, se scote din tubul digestiv cu excremente. Mălaiul gros produce ast-fel perderi mari, în stomac nu se disolvă bucăţelile grose ale hobeilor îmbrăcate cu învelișul lemnos al cōjei bobului, de vreme ce pōrumbul bine măcinat, prefăcut în făină fină, s'ar putea digera într'ō proporțiune mai largă, ar permite ca numai o parte mică să părăsească neutilisată canalul digestiv. Este dar necesar ca și în această privință să provocăm o reformă, să modificăm procesul măcinatului, să povățuim pe morari ca să și schimbe manipulația, să i controlăm neincetat și pōte să regulăm chiar industria morară.

În cât privesce numărul bolnavilor de pelagră din România, observăm, că culegerea datelor statistice respective cere multă precauțiune, căci în a doua jumătate a verei dispar semnele lesne vizibile ale bōlei la bolnavii începători, la cei de primul grad, spre a reveni în primăvara următoare; din această cauză calagrafia pelagroșilor se pōte face cu succes numai pe la finele lunii Maiu și în luna Iunie; și noi punem în lucrare un recensământ general al pelagroșilor în luna Iunie 1893. De o cam dată nu posedăm alte date statistice, de cât cele extrase din scriptele diferitelor servicii de asistență publică: spitale, ospicii, consultații gratuite pentru bolnavii ambulanți și pentru cei căutați la domiciliu, serviciile medicilor de plasă. Ne lipsesce o măsură precisă pentru comparațiunea stărei actuale a endemiei cu anii trecuți, căci criticile făcute recensămintelor trecute punc la induoială exactitatea lor.

În ultimul an al funcționărei ambulanțelor rurale în 1887, s'au presintat la acele ambulante 19.000 pelagroși; unii din colegii noștri cred că înregistrarea nu s'ar fi făcut cu rigurozitatea necesară și că acest număr ar fi fost exagerat, alții observă însă că în lunile Iulie și August, în timpul activității principale a ambulanțelor, simptomele inițiale dispar, că, prin urmare, registrele ambulanțelor nu dau o imagine fidelă a întinderii bōlei.

În anul 1888 doctorul D. Sergiu, atunci director general al serviciului sanitar, a făcut un recensământ al pelagroșilor și a aflat în totă țara 10.626 bolnavi de pelagră, din care 566 afectați de forma cea mai gravă, de alienație mentală.

În anul 1892 serviciile de asistență publică din totă țara au înregistrat 16.488 cazuri de pelagră, 3.714 căutați în spitale (din cari 64 au murit) și 12.774 vișitați la domiciliu și căutați ca bolnavi ambulanți. Acest număr de 16.488 ne dă numai o imagine aproximativă despre extensiunea endemiei, căci este probabil că mulți pelagroși, cari s'au presintat în mai multe rânduri la consultațiuni gratuite, au fost trecuți de mai multe ori în registre și că alții nu s'au arătat de loc. Contingentul cel mai mare l au dat județele: Tutova, Roman, Tecuciu, Nēmțu, Botoșani, Covurluiu, Vâlcea și Vlașca.

(Va urma).

Invoela îndrăgiților.

(ÎN FORMĂ POPULARĂ).

- Frunză verde de trifoiu
Mai vin badeo pe la noi
Și-mi mai cântă din cimpoi
Să ne'ndrăgim amindoi.
- Dragă, rău faci că mă chemi
Și rău faci că nu te temi
De sărut de dragoste
A fetelor pacoste
Ce pe fată 'ți-o slăbește
'Ti-o usucă și topește
Și pe veci 'ți-o prăpădește.
- Frunză verde măcieș
Măi badiță cimpoș
Nu am frică de slăbit
Nici am frică de topit
Ci mi-i teamă să nu mor
De pirdalnicul de dor.
Frunză verde de trifoiu
Vin' dar badeo pe la noi
Spune mamei că vroom
Amindoi să ne 'ndrăgim.
- Frunză verde de sacară
Tu-mi ești dragă de-astă-vară
Măriuță, Mărioară
Hai la mama bătrînioară
Să-i grăim mamei cu bine
Și cu inimele pline
Să trăim nedespărțiți
Unul de-altul îndrăgiți
Îndrăgiți și fericiți!

LEON.

De la joc

Te văzuiu în bătătura
 * De la cărciuma din sat.
 Erai mândră și frumoasă
 Ca o fată de împărat.

Părul tău, ca snop de aur,
 Impletit c'un trandafir,
 Să lăsa din cap pe umeri
 Și pe iea ta cu fir.

Ochii tăi, minuni albastre,
 Scânteiau, pe când jucai,
 Iar în sin, săltau, cu farmec,
 Două mere, rod din rai.

Te vădiiu roșie la față,
 Obosită de jucat;
 'Nebuneai pe toți flăcăii,
 Tu,—regina lor din sat.

Te-am rugat să vii cu mine
 La oraș, să ne iubim;
 Ochi în ochi și brațe 'n brațe,
 Fericirea să sorbim.

Ai plecat atuncea ochii
 Și, sfoasă, mi-ai spus: «Nu!
 «Eu crescută sunt la țară,
 «Eu sunt eu și tu ești tu».

Și luând apoi de mână
 Un flăcău cu ochi de foc,
 Ai intrat în horă iarăși,
 M'ai lăsat trăsniț în loc.

Am plecat de lângă tine,
 M'am întors la tirgul meu.—
 Ai dreplate, dragă fată:
 «Tu ești tu și eu sunt eu!»

CAROL SCROB.

CUCUL.

—Foilénă d'asunie,
 Cântă cuce numai mie,
 C'o să plec în haiducie,
 Mândra mea să ți'o las ție.
 —N'am ce face cu mândra,
 Că nu e dă séma mea;
 Mândra e trup dă pământ,
 Eu sunt păsărică 'n vânt.

Foilică ș'un pelin
 Dă ce ești cuce hain,
 Dă nu'mi cânti vara dēplin?
 Mi-o cânti numai jumătate
 Și mi-apuci într'altă parte!

Frunzuléna dă Molotru,
 Ce larmă s'aude'n codru:
 Să cērtă cucu și corbu,
 Care să'mi rămăe 'n codru.
 Cântă cucu pă trupină,
 Sare corbu și'l îngână,
 Cuc din cântec să oprea
 Și din gură așa'mi grăea:
 —Taci corbe, nu mă'ngâna,
 Că nu ești dē sama mea;
 Tu ești corb lege spurcată
 Mănânci carne ne'njunghiată
 Dă popă nebotezată.—

Corbu din gură'mi grăia:
 —D'alei cuce, dumneata,
 Spune-mi mie popa-al tău,
 Să mă spovedesc și eu.—
 —Popa-al meu e vînător,
 Când te-o spovedi și mori!

Pe margine de Olteț
 Răsărit'a nuculeț,
 Nucu mare, frunză rară
 S'au strâns cucii de la țară
 Și cântă de să omoră.
 Dar mai jos între smiccle
 Cântă două turturele:
 Una rēsfiră din pene,
 Ca Măria din sprîncene,
 Și'mi rēsfiră din peniță
 Ca Măria din rochiță,
 Ș'alta sucește din cioc
 Ca Măria din mijloc.

Frunză verde foi dă mure
 Cuculeț dă la pădure,
 Vara vii, vara te duci,
 Tu de muncă nu te-apuci,
 Mă mir iarna ce mănânci?
 —Mănânc mugurel dă fag
 Și beau apă dintr'un lac
 Și cânt mândrelor cu drag!

Uscali-s'ar mâinele,
Cui ascut săcurile,
De-au tăiat pădurile,
Mi-au rămas trupinile,
Și mi-au dat lăstările
Și-a-'mpuiat păsările,
S'a 'mpuiat d'un cuculean
Dă-'mi cântă din an în an.

TH. BĂLĂȘEL.

(Va urma).

CÂNTECUL PRIVIGHITOREI.

Fóe verde salbă móle,
Ici în vale 'n lunca mare
Imi cântă-o privighitóre
Și tot strigă'n gura mare.
Nu mi-ar fi ciudă prea tare
De-ar fi o pasere mare,
Dar ea-'i numai o lulea
Și tot cântă 'n calea mea.
Cântă, cântă să'nrotește,
La inimă mă rânește.
Eu din gură așa-'i diceam :
—Taci pasăre nu cânta,
C'oi lua pușca ș'oi da
Și ț'oi rupe aripa ;
Când s'a desprimăvăra
Paserile mi-or sbura
Și tu a-i plânge ș'ai ofta,
Și cu ochii te-ai uita
Cu doi pui alătura ;
Unul sbóră și se duce,
Unul rămâne și plânge !

P. BRAȘOVEANU.

Culegeri de cântece populare.

Luncă, luncă, mult mi-ești lungă
N'am cal bun să mi-te-ajungă.
Am un cal cam gălbior,
Și ie móle dă picior,
Nu mă duce und' 'mi-e dor :
La mândra dîn foișor.
La mândruța, la Buzău,
C'acolo mă trag și eu,
Să-'i dau chimiraș cu bani.
Na, Marișo, pune bine,
Să-'i beau, să-'i mănânc cu tine ;
Să trăim amîndoi bine...

Până la sfântul Vasile,
Ca să mă cunun cu tine.
Să trăim o viață dulce
Până de-aici ne vom duce.

Verde fóie murele, «Cucu puiule»
S'a tăiat pădurile, »
Ș'a rămas trupinile, »
Mi-a 'npuiat lăstările, »
Ș-a 'npuiat pasările. »
Ș-a 'npuiat ș'un pui dă cuc »
Pitulicea 'l-a găsit »
Și 'l-a făcut dolofan, »
Ca să cânte 'n deal cu drag »

Verde fóie dă areu,
Căci n'a lăsat Dumnezeu,
Ce-oi iubi să fie-al meu,
Și să mor când oi vrea eu.
Căci n'a lăsat Dumnezeu...
Să iea frumos pă frumos,
Să trăiască mângăios ;
Și n'a lăsat Domnul sfânt
Să iea urit pă urit,
Să trăiască amărit.

Verde frunză trei lămâi,
Trei lămâi și trei gutui....
In sara lui Sân-Văsi,
S'a vorbit niște copii,
Ca să plece 'n codru intii.
Și mă cheamă și pă mine
Că știu calea-'n codru bine,
Că știu calea la strîmtori
Pă unde trec negustori,
Să le luăm tot gălbiori ;
Că sint ușori la purtare
Și spornici mult la schimbare.

Frunzuliță mărăcine,
Cine e străin ca mine,
Numai mierla dîn pădure ;
Dar nici ea nu e străină...
Că măi are un frățior
Pă sturzul cel gălbior.
Și-m' umblă din cracă 'n cracă
Nimini n'are ce să-'i facă,
Și-'m umblă dîn frunză 'n frunză
Vinătorii să n'o prinză,

Dar un hoț dă vînător,
Rupsă trei sviță dă păr,
Mi le făcu lățișor,
Și mi-o prinsă dă picior;
Și o pusă 'n colivie,
Ș'o dusără la domnie
Mai mult mórta, dă-căt-vie.
Dar domnia ce zicea?
Dați drumu la mierlița,
Că nu strică nimica.
Dații drumul la pădure,
Să mănânce fragi și mure,
C'acolo trăește bine.

Frunzuliță măr mustos,
Drag mi-a fost omul frumos,
Și călare și pă jos:
Căci călare—merge tare,
Și pă jos—merge frumos.

Ardete-ar focul pădure,
Ne-tăiată dă săcure,
Să se facă drum prin tine,
Să mă uit la monastire,
Să-m văd cărduri dă copile
Să-m văd și copila mea,
Cum o bate maică-sa:
Cu nuiele, cu smicele
Peste ochi și peste gene;
Cu chită dă busuioc
Peste salba din mijloc;
Cu penița corbului
Peste cōda ochiului.

Frunză verde trei spanace,
Fămă Dómne ce mai face:
Fămă maldărel dă tei
Și m'aruncă 'ntre femei,
Să-le-auz vorba și sfatu
Cum își fermecă bărbatu.
Fămă Dómne ce mai face:
Fămă pui dă porumbel
La lelița 'n ogorel,
Să m'arunc in eleșteu
Să prind pește și șalău;
Șalău să-'l fac mîncare
Să-'l trimeț la neica 'n vale,
Peștele să-'l fac friptură
Să-'l duc neicii sărătură.
Fămă Dómne ce mai face:
Fămă pui dă veveriță

La lelița pă altiță,
Să mi-o ciugulesc dă țită.

Măi băete băețele,
Nu mă lua de la surcele.
Dacă-ți trebuie muiere
Mergi la maica și mă cere,
Să mă dea cu floricele.
D'o vrea maica, dă n'o vrea
Vin' pă lună și mă iea,
Și mă du la casa ta,
Și-m dă fin cu ocăua.

Frunzuliță iarbă neagră,
Tótă lumea că mă'ntrébă,
Dă ce port cămașa neagră;
Eu o port c'ășa mi-e dragă,
Că 'mi-e nevasta bolnavă.
'Mi-este bolnavă d'o mână
N'a spălat cămași d'o lună;
N'a spălat, nici n'a călcat,
Nici gură n'a sărutat.
—Dragă, amurezul meu...
Dă-m cămașa s'o spăl eu:
Cu săpun din sinul meu,
Cu apă din eleșteu,
Cu scrobeală din Buzău.

Pă culmița dealului,
Țipă puiul corbului.
—Ce țipi puiuleț dă corb?
Or 'ț-ă fόμε, or 'ț-ă sete,
Or 'ț-ă dor de codrul verde!
—Nu'mi-ă fόμε, nu'mi-ă sete,
Nu'mi-ă dor dă codrul verde;
Și'mi-ă dor dă maica mea,
C'a plecat și m'a lăsat,
Cu cuibulețul stricat,
Intr'o tufă dă alun,
Ling'o margine dă drum.

Mă uitai p'in prunișori
Vădui șasă ochișori,
Câte șasă negrișori.
Vădui doi dă fată mare
Rău la inimă mă dōre;
Vădui doi dă nevestică
Rău la inimă mă strică;
Vădui doi dă primăreasă
Rău la inimă mă arșă.

Frunzuliță de-asunie,
Frumos cântă cucu 'n vie,
Eu credeam că-'m cântă mié;
Și el cântă popi-Ilie,
Să iasă din leturghie
Să s'apuce dă beție.

..... Stano morți tăi....
Eu te strig dă la vițai,
Tu-'m răspunđ' din păducei
Dă la ibomnici tăi;
Eu te strig să-mi-aduci foc,
Și tu 'mi-aduci busuioc.
Eu te strig să 'mi-aduci lemne
Și tu 'mi-aduci floricele.
Am să te mai strig odată
Să te trag la judecată;
Judecata 'mi-e făcută:
Ia-mă-'n brață, mă sărută.

Frunzuliță patru paie,
Prăpădite-ai Niculaie.
—Dă ce să mă prăpădesc,
C'am pus gând să te iubesc.
—Să mori, să te prăpădești
Pă mine nu mă iubești.
Că eu sînt cu păzitori
Pân' la grădina cu flori:
Dau să rup o floricea,
Șapte-opt să țin dă ea;
Dau să iau un busuioc,
Șapte-opt mă țin în loc.—

(Va urma).

GH. POPESCU-GHICA.

Peisagiu Bresilian.

Flora gigantescă.—*Nymphaea Victoria Regina*.—
Flamantul roșu al Americii meridionale.

Planșa în mai multe culori,
din acest număr, reprezintă
un încântător peisagiu Bre-
silian. Lăsăm pe confratele
nostru parisian de la «Terre
illustré» să ne dea explica-
țiunea.

Dacă impresiunea acestui peisagiu a
cărui ciudăție nu exclude ochilor noștri
farmecul paradisiac, a fost împrumutat
de artist lagunelor cari formeză intrarea
uneia din râurile situate la nordul Bres-
liei, să nu conchidem că spectacolul ce
a pus sub ochii publicului e cu totul eș-
cepțional și nu se întâlnește de cât la
acest punct precis al pământului. Din
potrivă, de la malurile maritime a Gu-
yanci franceze, adică puțin mai sus de
ecuator, până la a 14-lea paralela de la-
titudine sud, ai dese ocațiuni d'a admira
flora gigantescă, care face obiectul gra-
vurei noastre, fie pe laturile râurilor mari
a le acestei regiuni, fie în apele lor li-
niștite în punctul unde ele sunt de patru
la cinci picioare adîncime și nu sunt su-
puse unflărilor și scăderilor prea repeđi.
De asemenea, în această zonă, abundă
grațioșii flamanți, alergătore cu culorile
vii ce animéză așa de singular cu pre-
sența lor foile fenomenale a unei din cele
mai curioase plante cunoscute pe pământ,
regina *Nymphaeol*, botezată, în onorea
suveranei Ingleze, *Victoria Regina*.

Mari voiajori, hrănindu-se cu vermi și
molușce, flamanții, pe cari Egiptul 'i-au
cântat tot-d'a-una și venerat, se împart
în patru specii principale. Afară de cel
de la Capul Bunei-Speranțe, flamentul
pigmeu (*phaenicopterus minor*), care nu
atinge de cât aprópe jumătate din mări-
mea congenerilor săi, nu e rar de vedut
flamanti de 1 metru la 1 m. 50 înălțime.

Puși pe picioare foarte lungi și palmate,
aceste alergătore au aripele destul de
scurte. Ciocul lor e gros și dentelat.

După regiunile ce locuiesc, penele lor
merg de la roșu la rozul palid, trecînd
prin diferitele degradațiuni a acestor două
tonuri. Pe marginele Mediteraneei, în
văile muiate, locuește flamentul strămo-
șilor (*phaenicopterus ruber*), cu corpul de
un frumos roz pe care tranșeză tonul roșu
ardinte a ciocului și aripelor sale.

În Lumea-Nouă se distinge flamentul
cu penele de foc (*phaenicopterus ignica-
pillus*), ce locuește Patagonia și împre-
jurimele Buenos-Ayres, flamentul roșu al
Americii meridionale (*phaenicopterus ba-
hamensis*), puțin mai mic, dar încă și
mai vioiu colorat. P'acesta 'l surprindem
în acest moment în vînătorea lui la pa-
rasitele unde pe marele plute de frun-
đisuri pe cari *Victoria Regina* le întinde

pe suprafața câtor-va mari riuri în Columbia meridională, Peruviu, dar mai ales în Guyana francesă, Bresilia de nord și Bolivia septentrională, fără a deșinde mai jos de provincia Moxos unde Haenke în 1801 și, mai târziu, în 1833, d'Orbigny, observară, pentru întâia-și dată, această plantă măreță în toate privințele, nu de parte de orașul Sfânta-Ana.

Cum, fără să'i comparăm cele-alte Nymphœe ce vedem prin marele sere a Muzeurilor încălzite la 30 grade centigrade, ne dă în bazinele lor cele mai însemnate probe: Nymphœa de Nil, a mării Indielor, Senegambiei, Nouei Olande, Nymphœele cu corolele albe, cu staminele de aur, unele dințate, altele prevădute cu țepi ascuțite ca *Euryala ferox*, altele încă gigantice și înflorind unele noptea, altele ziua, cum, dic, să le descriu în d'ajuns măreția înfăcișărei, eleganța formelor, mărimea proporțiunelor, bogăția culoriturii și minunatul parfum al *Victoriei Regina*?

Întâi se arată pe unde foile, în număr de 4 la 5 pentru fie-care tulpină mamă, de care se depărtază cu atât mai mult cu cât ajung la maturitate. În forma lor primitivă seamănă cu mici luntre, nacele, de un brun ca pământul a cărei formă e subliniată cu marginile eșite. Puțin mai târziu, aspectul lor cum și culorea se schimbă; în același timp când se deschid în formă de tavă cu a căror asperitate simțibile și mucose ocupă suprafața, pre când marile laturi unflate le înconjoară, o culoare purpurină, și întru cât-va translucidă, vine de smălțuște suprafața foiei a cărei materie pare a se subția. Mai târziu marginile devin mai strimte și se lasă în jos; discul foiei e mai larg, cercuit cum e prin un ton roșu-violet, uniform, care însemnă marginea exterioră de îndouitura foiei; fundul devine mai puțin rugos și se înpodobește cu nervure ce merg de la centru la margine în linii ca razele și descriind prin bifurcarea lor planuri patrungiulare.— Verdele gălbui al fundului se găcește sub un ton purpuriu străvădător, subliniat cu mici vine de un carmin vioiu, care punctuiază simetria desenului. În fine, când fôea a ajuns la complectă perfecționare, tonurile vînose și violacee dispar, un verde vioiu cu note mai deschise și tonuri catifelate mai închise suc-

cedeză. La acest moment desvoltarea foiei e complectă. S'au vădut în această perioadă foi măsurând până la 4 m. 75 împrejur și putend ține pe apă un copil de 9 la 10 ani.

Pentru a se ajunge la aceste transformări succesive trebuie numărate 6 la 7 epoce diferite în viața foiei.

Formațiunea florei are și ea diferitele ei perioade. La început se vede caliciul său eșind din undă înotind la suprafața ei. A treia-zi, pe fundul carminat al bubocului, cele 4 valve încep a tranșa în linii albe. La crepuscul, bubocul deschide întâi o valvă, apoi o a doua, apoi o petală, apoi o a treia valvă și încă și alte petale; d'atunci un parfum suav începe a înbălsăma aerul, de și la centrul florei câte-va petale rămân închise. Dimineta n'ai crede că *Victoria Regina* a întredeschis în ajun sinul său; visiunea a dispărut și valvele tari a caliciului s'au închis peste petalele eșite în sera precedentă și parcă ar voi a le apăra în potriva primelor raze a le țilei. Dar sera revine și, cu dinsa, desceptarea florei. De asta-dată corola se deschide întrégă, îndouindu-și chiar marginile pentru a le alătura de suprafața apei. Din mijlocul petalelor deschise, un buboc central de culoare rozată se ridică încă, dar sfirșește și el la rîndul său d'a se deschide și formeză în sinul florei atunci cu desăvirșire înflorită, o serie de corone antice puse unele în altele.

La acest moment, regina Nymphœelor e în totă strălucirea frumuseței ei, cum și în totă suavitatea mirosului. Pe fondul încântător al acestei naturi equinoxiale, pe marele ape cu orizonuri poetice, ea apare în totă gloria ei cu tonurile variate și accenturile purpurii ce le deosebesc. Atunci vin flamanții cu penele de un roșu-vioi, cu piciorele lungi, ce ai crede că sunt acoperite cu tricoul roz al baltistelor, vie atunci flamanții a se adăposti pe foile eșceptionale a le *Victoriei*, sub un sôre ardinte pe care planta il alege umbrei, și veți avea unul din tablourile cele mai sugestive ce ne oferă Lumea-Nouă.

(Ese la 5 și 20 a fie-cărei luni).

R.-SĂRAT.—ABONAMENTUL 10 LEI PE AN.

ANUL AL X-lea. No. 17 (209). 5 OCTOMBRIE 1893.

PEISACIU BRESILIAN.

— *Nymphoea Victoria regina* — *Flamantul roșu.* —

